

00.25

De Mercedes S-600 waarin prinses Diana en haar geliefde Dodi al-Fayed zitten, rijdt met hoge snelheid tegen een betonnen paal in het inmiddels wereldberoemde Parijse tunneltje nabij de Pont d'Alma. Diana en haar lijfwacht raken zwaar gewond. De chauffeur en Dodi overlijden ter plekke.

00.45

De programmering van de BBC televisie wordt onderbroken door een newsflash waarin het ongeluk van Diana wordt gemeld.

01.00

Reuter en BBC Radio maken melding van het ongeluk.

01.30

De eerste berichten van het Franse persbureau AFP verschijnen op het net en worden ogenblikkelijk overgenomen door Teletekst dat daarmee de Nederlandse primeur heeft.

02.00

Even voor twee uur leest de dienstdoende ANP-redacteur, Tom van Meerten, het nieuws van het Franse persbureau AFP. Een kwartier later volgt het eerste ANP-bericht.

CNN brengt om twee uur de eerste melding over het ongeluk, tegelijkertijd met NOS-radionieuws.

02.15

Een redacteur van De Telegraaf die het nieuws op Teletekst heeft gezien, belt hoofdredacteur Johan Olde Kalter. Deze alarmeert 'uit collegialiteit' Wilma Nanninga, hoofdredacteur van het blad Privé.

02.30

Paul stolk, regiocorrespondent in Rotterdam, ziet het nieuws op CNN en piept de piketredactie van RTL.

03.04

CNN zendt het eerste ooggetuigenverslag van de gebeurtenissen uit. Het interview wordt wereldwijd beschikbaar gesteld aan zeshonderd afnemers.

04.15

De Frankrijk-correspondent van het Radio 1 Journaal breekt in bij een programma van de AVRO en doet live verslag van het nieuws. Normaal beginnen de uitzendingen van het Radio 1 Journaal om 12.00 's-middags.

Een etmaal Diana

Het duurt een uur voordat het nieuws over het ongeluk van de Engelse prinses Diana en haar vriend Dodi al-Fayed doordringt tot de Nederlandse media. Na de eerste melding door Teletekst komt de nieuwsmachine, die zondagnacht in diepe rust is, langzaam op gang. Aan het eind van de dag zijn honderden journalisten in touw om de prinses de laatste journalistieke eer te bewijzen. Hoe *breaking news* redacties op de proef stelt.

GERTJAN HARBERINK, MAAIKE SEVERIJNEN EN ELLEN DE VRIES

DE KRANTEN

'JAN, BEN JE WAKKER'

De eerste krant die actie onderneemt na het ongeluk van Diana is De Telegraaf. Een oplettende redacteur leest het nieuws van het ongeluk op Teletekst en belt naar hoofdredacteur Johan Olde Kalter. Het nieuws staat dan al drie kwartier op Teletekst en is net door het ANP verspreid. Olde Kalter belt Wilma Nanninga van Privé. Zowel Privé als De Telegraaf hebben op dat moment een enorme voorsprong op het gros van de geschreven pers.

De rest van krantenmakend Nederland komt op deze zondag – niet de favoriete dag van kranten – langzaam op gang. Volgens calamiteitenplannen en dienstroosters worden de verantwoordelijke nieuwscoördinatoren ingeschakeld. Bij het Algemeen Dagblad (AD) steekt het bericht van de dood van Diana eerst twee keer de oceaan over. Bernard Hammelburg, correspondent in Amerika, ziet het nieuws op de Amerikaanse televisie en belt vervolgens met de dienstdoende piketredacteurs van het AD. Die niet opnemen. Waarop hij AD-hoofdredacteur Peter van Dijk om half zes uit zijn bed belt. Deze belt vervolgens met chef buitenland Jan Robbmond.

De machinerie van de Volkskrant komt rond negenen op gang. 'Jan, ben je wakker', zijn de eerste woorden die adjunct-hoofdredacteur Jan Tromp hoort als hij de telefoon opneemt. Collega Paul Brill licht hem in over het onge-

luk. Rond die tijd hoort NRC-hoofdredactielid Jan van der Vaart het nieuws op de radio, tegelijk met Wim Jansen van Trouw.

De coördinatoren van de Diana-berichtgeving zetten hun correspondenten in Londen en Parijs aan het werk. Trouw heeft geen correspondenten in bereisbare steden en stuurt Bert van Panhuis naar Londen. Wim Jansen: 'Onze redacteur Engeland was ziek. Ik heb een laptop uit de kast gegrist en om 12.30 uur heb ik Bert op het vliegtuig gezet. Achteraf besef ik dat we echt geluk hebben gehad dat hij beschikbaar was.' Later blijkt de in aller ij naar Londen gestuurde correspondent een fout modem meegenomen te hebben. Hij moet alles voorlezen.

Trouw is niet de enige krant zonder correspondent in Londen. De correspondenten van de Volkskrant en de GPD zijn toevallig wijsbeiden in Nederland.

Minstens even belangrijk als de kopij is het beeldmateriaal. De archieven puilen uit met foto's en wat ontbreekt, wordt besteld. De Telegraaf stuurt twee fotografen op pad voor eigen beeldmateriaal.

Over de foto op de voorpagina wordt uitgebreid gediscussieerd. NRC Handelsblad kiest voor een staatsieportret van Diana, gemaakt door Lord Snowdon. Volgens Jan van der Vaart is die keus ingegeven door buikgevoel. 'We hadden ook kunnen kiezen voor de kist. Maar die vonden we uiteindelijk toch niet

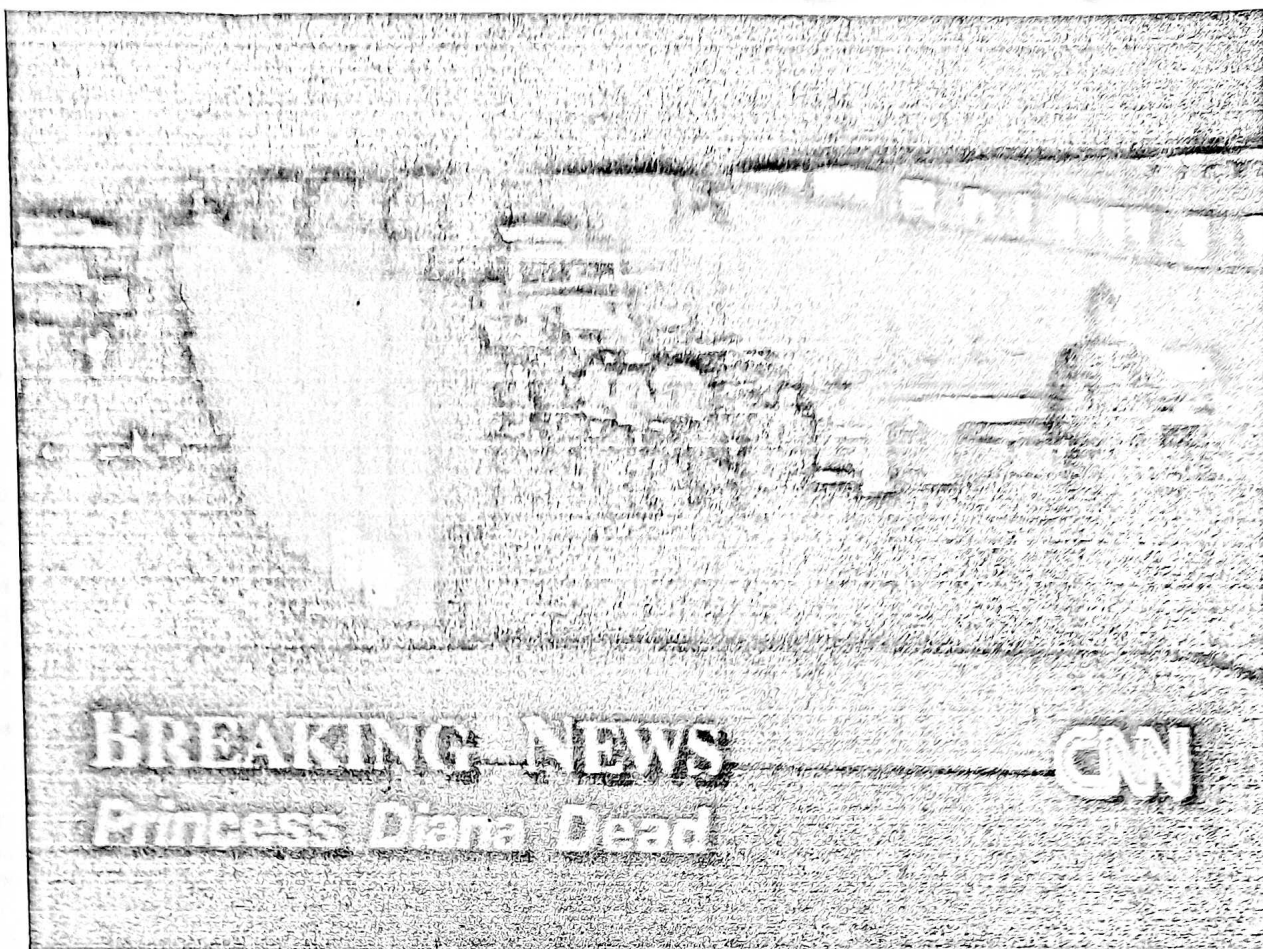

Foto: CNN

mooi. Je wilt die prachtige vrouw laten zien. Uiteindelijk ga je af op je *gutfeeling*.'

De Telegraaf koos voor de kist en een kleinere foto van Diana. 'De keuze was snel gemaakt', herinnert Frans Schrader zich. 'Het was gewoon de mooiste foto die voorhanden was. Ze keek heel intens op die foto.' Bij de Volkskrant speelt het keuzeprobleem eveneens. 'De één wil een foto van Diana in al haar ongenaakbaarheid. Een ander wil haar meer als een icoon op de voorpagina. Als een bidprentje. Wij hebben gekozen voor dat bidprentje.'

Wim Jansen van Trouw denkt achteraf dat zijn krant geluk heeft gehad. Het heeft hem aan het denken gezet. 'Misschien moeten we toch eens gaan denken aan een scenario voor een dergelijke calamiteit. Hoewel het tot nu toe altijd goed gegaan is. Het klinkt misschien wat arrogant, maar wij zijn goed in rampen.'

De vraag rest of de dood van Diana nou wel of geen nieuws was. Jan Tromp vertelt dat die discussie sinds die bewuste zondag woedt op de burelen van de Volkskrant. 'Een groot aantal collega's vindt dat wij ons voor de kar hebben laten spannen van een soap-gebeurtenis. Anderen vinden het nieuws.' Tromp is het daarmee eens. 'Dit is nieuws van een heel fascinerend soort en ik ben blij dat ik dit mee heb mogen maken.' Jan Robbemond, chef buitenland van het AD is een stuk minder euforisch: 'Het was gewoon werk.' (G.H.)

DE RODDELBLADEN

TIENDUIZEND DIA'S OP DE VLOER

Wilma Nanninga van Privé wordt rond kwart over twee gebeld door de hoofdredacteur van De Telegraaf die haar op de hoogte stelt van het ongeluk. De voorsprong die ze dan opbouwt blijkt van essentieel belang want snelheid is geboden. De bladen zijn die zondag immers al drukklaar. Nu moet in één dag een heel blad omgegooid worden.

Nanninga: 'We hebben het werk verdeeld, de uitgeverij gebeld en besloten dat we zo snel mogelijk met iets wilden komen. Daarom hebben we ervoor gekozen om twintig pagina's aan Diana te wijden. Ons doel was zo snel mogelijk bij de lezer zijn. Dat is gelukt, we waren zes uur eerder dan Story en 24 uur eerder dan Weekend.'

Wim Schaap, hoofdredacteur van Weekend, hoort het nieuws om drie uur en is vanaf dat moment aan de buis gekluisterd. Leo van Rooijen, hoofdredacteur van Story hoort het om kwart over zes. 'Nadat ik mijn ogen definitief had geopend, heb ik een fotoredacteur gebeld. Om 6.35 hebben we een fax verzonden om een claim te leggen op alle foto's van het ongeluk', aldus Van Rooijen.

In alle vroegte worden drukkers gebeld en redacties opgetrommeld. Terwijl Nederland ontwaakt en het nieuws verneemt, zijn in totaal meer dan zestig medewerkers van de vier roddelbladen aan het werk. Al het werk wordt op de redactie verricht, de hoofdredacteurs sturen niemand op pad. 'Dat had geen zin', zegt Wilma Nanninga, 'het was al uitgebreid op CNN en de BBC. Het was net de golfloorlog!'

05.30

Amerika-correspondent Bernard Hammelburg belt AD-hoofdredacteur Peter van Dijk uit zijn bed. Op dat moment is het alarmeringssysteem van NOS-radionieuws in gang gezet.

05.45

Op een persconferentie in Parijs wordt de dood van Diana officieel bevestigd. Vlak daarna wordt dat nieuws uitgezonden via Radio 1, BBC radio en televisie zijn inmiddels een continu bedrijf.

07.30

De nieuwsmachine van het NOS Journaal wordt in werking gezet. Er worden 29 mensen opgetrommeld, het dubbele van een gewone zondag. Het team is op oorlogsterkte, zal redactiechef René Went later zeggen.

08.00

Fons de Poel belt met net-coördinator Ton Verlind om te informeren naar mogelijke uitzendtijdstippen van Netwerk.

08.30

Programmadirecteur Bart Soepnel van SBS6 verneemt het nieuws; de eerste uitzending van 15.00 uur wordt dan al voorbereid.

09.00

Paul Brill stelt collega Jan Tromp van de Volkskrant op de hoogte. De eerste uitzendingen van RTL beginnen. De nieuws- en weerzender zal de ontwikkelingen rond Diana de hele dag blijven volgen.

09.55

Eerste uitzending van het NOS-journaal. Vanaf dit moment volgt ieder uur een Journaal.

12.00

De redactie van De Telegraaf houdt spoedberaad met ongeveer 25 redacteurs, waarbij ook Henk van der Meyden aanwezig is.

12.30

Trouw-journalist Bert van Panhuis wordt door Wim Jansen, chef buitenland van Trouw, op het vliegtuig naar Londen gezet.

18.30

Extra uitzending van Nova.

19.52

Het lichaam van Diana arriveert met het vliegtuig The Royal Scot op het militaire vliegveld Northolt. Alle redacties draaien inmiddels op volle kracht.

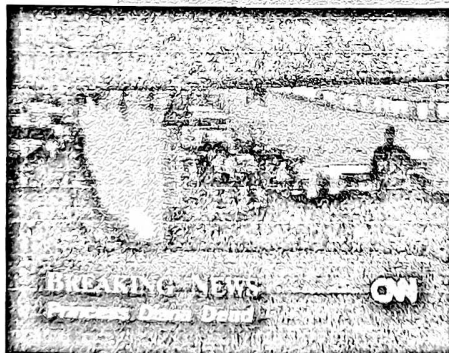
Langzaam maar zeker wordt duidelijk dat de fotografen in die eerste uren mogelijk een aandeel hebben in het ongeluk. De bladen zien de bul hangen en maken zich op voor een stortvloed aan kritiek. Leo van Rooijen: 'Evert Santegoeds en ik besloten in goed overleg dat een van ons beschikbaar zou zijn voor de vragen van collega's. Hij is naar de studio's gegaan en ik heb de cameraploegen die hier langskwamen opgevangen.'

Nanninga: 'Je moest niet alleen een blad maken, maar we moesten ook nog aan de hele wereld uitleggen wat we aan het doen zijn. Ik heb acht tv-stations ontvangen en daarnaast interviews met kranten gedaan. Maandag ging dat ook nog door. We moesten honderd keer uitleggen dat het er hier in Nederland anders aan toegaat.'

Het werk spitst zich toe op schrijven, veel schrijven. En het uitzoeken van foto's. De beeldredacteurs verdrinken in het beeldmateriaal. Op de redactie van Story liggen op een gegeven moment een kleine tienduizend dia's op de vloer. De roddelbladen betrekken behalve uit hun eigen archief foto's van alles en iedereen die wat kan leveren: ABC, Press News, Reuters, Sygma, Sunshine, The Daily Mirror, Gamma.

De bladen kiezen allemaal voor close-ups van Diana. Party en Story hebben een stemmigzwarte cover. Ton de Wit van Party: 'We zochten naar een foto met een stemmige blik, die wel het nodige verdriet uitstraalde. Toen bleef er maar één over.' Bij Weekend kiest de redactie voor een foto waarop de prinses met gevouwen handen staat. 'Achteraf is die foto erg goed gekozen', vindt hoofdredacteur Wim Schaap. 'Ze is nu in Engeland eigenlijk al heilig verklaard.'

Achteraf vindt Leo van Rooijen dat zijn blad er het beste uitzag. 'Mooi en ingetogen. Zoals je zoiets moet aanpakken.' Nanninga had liever een heel nummer aan de dood van Lady Di besteed in plaats van twintig pagina's. 'Ik vind het een beetje cru overkomen: eerst Diana en dan weer een kookrecept.' Ton de Wit zag in Party achteraf ook wel dingen die hij anders gewild zou hebben. 'We hadden er twaalf uur werk opzitten. En we moesten eerder uitkomen, met extra pagina's. Dan hou je dat toch.' De fout die Weekend gemaakt heeft? Schaap: 'De volgende keer zou ik een dag eerder willen verschijnen.' (G.H./M.S.)

RADIO EN TV

'HET WAS DIANA MAAR'

De dienstdoende redacteur van Teletekst - ook publieke omroep - is klaar wakker als het persbureau AFP om 1.30 uur het ongeluk meldt. Enkele ogenblikken later verschijnt het bericht op Teletekst. Teletekst heeft de hele nacht meer kijkers dan normaal: 140.000 in plaats van 90.000. Het NOS radionieuws dommelt evenmin. Om twee uur 's ochtends wordt het eerste bericht voorgelezen. En als om kwart voor zes de dood van Diana wordt bevestigd,

worden extra uitzendingen ingelast op Radio 1 en 2. Om kwart over vier onderbreekt de Frankrijk-correspondent van het Radio 1 Journaal het AVRO-programma. Redactiechef, eind- en hoofdredacteurs worden conform rampenplannen in aller ij gebeld. Zo wordt chef Margriet Gersie van het Radio 1 Journaal om half zes gewekt door de eindredacteur, die volgens afspraak is opgelept door het NOS-nieuws. Waar alarmeringssystemen bij de anderen

goed functioneren, faalt dat van het NOS-Journaal: de eerste redacteur stapt pas om 7.15 uur het redactielokaal binnen. Daarnaast is een inschattingsfout van de ernst van de situatie debet aan de haperende start. Om 9.55 uur, 55 minuten later dan RTL, verschijnt het eerste bulletin. René Went, redactiefchef NOS-Journaal: 'Een ding is zeker, dit overkomt ons geen tweede keer'.

De actualitenrubrieken Netwerk en Nova hebben die dag geen uitzending. Toch belt Fons de Poel (KRO) rond 8 uur direct AKN-coördinator Ton Verlind om te informeren naar uitzendtijdstippen. Uiteindelijk maken ze die dag drie programma's. Nova-hoofdredacteur Gerard Dielessen besluit na enig overleg met de adjunct-hoofdredacteur tot een extra uitzending om 18.30 uur. 'We vonden het serieus, maar geen calamiteit zoals de Bijlmerramp.'

Alle omroepen lengen de zendtijd aan, variërend van enkele minuten bij het NOS-nieuws tot twaalf uur extra bij RTL. Teletekst produceert vijf in plaats van twee pagina's. Hoofdredacteur Frans Collignon: 'We werken snel, wij hebben geen beelden nodig, elke seconde is een nieuwe deadline, de dienstdoende redacteur kan gemakkelijk zowel eindredacteur als coördinator zijn.'

Elders worden wel overal redacteurs eerder of extra opgetrommeld. Dat aantal groeit tot dertig à veertig bij bewerkelijke tv-programma's. Verschillende Londense correspondenten blijken met vakantie. Tine van Houts kan nog uit een nabij Londen gelegen vakantieoord worden gevist, Lia van Bekhoven is verder weg, Hieke Jippes neemt haar plaats in voor het Radio 1 Journaal. Nova zet ter vervanging Peter Brusse op het vliegtuig naar Londen. Het aantal vaste correspondenten in Parijs ligt beduidend lager. RTL stuurt in haast een ploeg, evenals Nova. Netwerk schakelt Saskia Dekkers in. SBS moet het helemaal hebben van eigen verslaggevers; in het buitenland heeft de zender geen correspondenten.

Voor Teletekst vormen persbureaus de enige bronnen. Collignon: 'Omdat we vaak het eerste nieuws brengen moet je de betrouwbaarheid goed inschatten.' In dit geval was AFP en later Reuter een solide bron. Ook NOS-nieuws leunt bij rampen zwaar op persbureaus, en in een later stadium op voorlichters; bronnen worden altijd genoemd.

Beeldleveranciers zijn: AP-tv, CNN, BBC, Reuters, ENEX voor

de commerciële omroep, WTN voor SBS6 en EBU voor de publieke omroep. Op alle redacties leest men Teletekst en overal staan CCN, BBC en de Nederlandse zenders voluit aan. Hoewel de hoeveelheid beeld en informatie overweldigend is, worden ook uit eigen archieven oude documentaires opgediept.

Deskundigen vormen een ander ingrediënt van de berichtgeving. Geen enkele omroep heeft de beschikking over een eigen royalty-deskundige. Hier en daar komt Fred Lammers, royalty-specialist van Trouw, in beeld. De hoofdredacteurs van Story, Weekend en Privé draven veelvuldig op om de verdachte rol van de roddelpersfotografen te becomingentariëren.

Gewild expert was voormalig NOS-correspondent Peter Brusse, die vele uren vulde bij zowel RTL 5 als Nova. Erg dat Peter Brusse eerst bij RTL te zien was? Nee hoor, vindt Dielessen van Nova. 'Als je correspondent weg is moet je snel handelen. Je moet je bovendien niet laten leiden door anderen.' De Poel stelt daartegenover: 'Zit Peter Brusse bij RTL dan hoeven wij hem niet meer'.

Margriet Gersie van Radio 1 Journaal redeneert praktisch: 'Je probeert zo origineel mogelijk te zijn, maar snelheid gaat voor.' Zij gaat er bovendien vanuit dat het publiek verschilt. Eindredacteur RTL-nieuws Laurens Borst vindt kwaliteit doorslaggevend: 'Je zoekt die mensen van wie jij vindt dat ze er het meest vanaf weten, ook al zie je ze bij het NOS-Journaal. Veel tijd om de concurrent in de gaten te houden is er trouwens niet.'

Bij Teletekst, NOS-Radionieuws en het Radio 1 Journaal heerst achteraf tevredenheid: rampenplannen werden adequaat gebruikt. Gersie van het Radio 1 Journaal oor-

deelt: het NOS-Journaal heeft te mager bericht. Ik vind dat de radio het beter heeft gedaan dan de tv.' Wel woedt volgens Gersie de discussie of niet het hele programma van Radio 1 had moeten wijken.

RTL is ook content: het concept-rampenplan werkte, op enkele foutjes na. 'Het late nieuws wordt normaal gesproken onderbroken door reclame, dat zijn we vergeten. Luxemburg kwam daardoor in de problemen; de zendtijd was al verkocht.' Diana's dood viel duidelijk in de categorie rampen, daarover twijfelt Borst geen seconde.

Dielessen denkt anders. 'Van een calamiteit zoals bij de Bijlmer was geen sprake. Het beeld volplempen met weinig relevantie, zoals RTL dat deed, nee. Ze was maar prinses Diana.' Achteraf meent hij wel dat de publieke omroepen op het moment zelf gezamenlijk hadden moeten beslissen of Diana al die aandacht waard was. Evenals de eindredacteur van KRO's Netwerk concludeert hij: gezamenlijk optreden van de publieken was onnodig.

De Poel, ruimhartiger ten aanzien van RTL, vindt dat die zender het goed heeft gedaan: 'vollediger dan het Journaal en met meer invalshoekjes. Maar het was natuurlijk wel Lady Di, dat ze daar meer mee hebben dan wij ligt voor de hand. Iedereen roept nu dat de publieke omroep ook zo had moeten reageren. Dat vind ik helemaal niet. Als het NOS-Journaal zijn taak had vervuld was er niets aan de hand geweest. De actualiteitenrubrieken zetten hun eigen accenten. Drie uitzendingen vind ik prima.' Redactiefchef Went van het NOS-Journaal bekent schuld, maar stelt daartegenover dat het Journaal ondanks de aarzende start toch mooie uizen-

dingen heeft gemaakt. De vele kritiek vindt hij op sommige punten onrechtvaardig. 'Wij zijn geen nieuwszender, we hebben noch de faciliteiten noch de mensen om de hele dag uit te zenden.' Borst vindt dat niet zo'n sterk argument: 'Het NOS-Journaal beschikt over een groter budget dan RTL, meer redacteurs en correspondenten plus faciliteiten.'

De publieke omroep sliep waar RTL alert reageerde, sneerde de Volkskrant. Hoezo te laat, reageert de publieke omroep. Wij zonden al vanaf 1.30 uur 's ochtends uit. Waar was trouwens de extra editie van de Volkskrant op zondag? (Edv)

OPINIEBLADEN

'JE KAN OOK CONTRAIR ZIJN'

In tegenstelling tot de roddelpers en de dagbladen kunnen de opiniebladen het wat rustiger aan doen. HP/De Tijd-hoofdredacteur Bert Vuijsje: 'De timing was gunstig. Als het in de nacht van maandag op dinsdag was gebeurd, hadden wij er niets over gehad. We hadden nu nog twee dagen om behoorlijk wat te doen. Al met al kijk ik er heel tevreden op terug.'

Elsevier-hoofdredacteur Hendrik Jan Schoo wist niet of Elsevier wel mee moest doen aan de hype. 'Op dat moment voel ik me een slechte journalist', bekent hij. 'Ik deins er voor terug om mee te doen in de hysterische aandacht die er heerst voor Diana. Je vraagt je af wat er nog toe te voegen is. Je kan er ook voor kiezen om contrair te zijn en je eigen agenda te volgen.' Overigens deed ook Elsevier zijn plicht: de cover en elf pagina's waren aan de prinses gewijd.